

¿Por qué crear el curso "Estudis crítics des de les Ciències Socials"?

ECCS :: 13/02/2011

[Cat/cast] Curso creado desde la crítica al actual sistema educativo, en donde se analizan las formas materiales e inmateriales del sustento del poder.

[Català]

Aquest curs està realitzat per part d'un grup d'estudiants amb diferents trajectòries acadèmiques a dins de les ciències socials i humanitats.

Al llarg de la nostra vida acadèmica, vam trobar en les nostres àrees d'estudi una diversitat d'idees que ens estimulaven el desig i la curiositat de pensar i millor comprendre el món en que vivim. Per l'altra banda aquesta mateixa curiositat va fer que ens adonéssim compte de que trobàvem a faltar algunes coses al recorregut acadèmic de les nostres carreres. D'un costat, pese a tota la riquesa teòrica i metodològica que les nostres disciplines posen, **els nostres recorreguts acadèmics no semblen donar la importància que creiem que hauria de tenir la interdisciplinarietat**; és a dir que, encara que podem arribar a conèixer bé la disciplina que vam elegir estudiar, el coneixement que l'acadèmia ens arriba a donar sobre la tradició de les altres disciplines és, encara, limitat. Per l'altre costat, encara que les ciències socials afirmen la necessitat de que el coneixement que produeixen traspassi els murs de la universitat, trobem encara que per molts alumnes aquest coneixement és abstracte i segueix tancat en la seva torre de marfil. A més, creiem que per la pròpia organització del sistema d'ensenyament superior, l'alumne és portat a adquirir molta informació sobre la disciplina que va triar estudiar, però **poques eines que li permeten construir coneixement i analitzar críticament les informacions que l'arriben**. Aquesta tendència, creiem, s'està empitjorant amb la implementació de l'Espai Europeu d'Ensenyament Superior, el qual, en lloc d'estimular la curiositat de l'estudiant i la seva voluntat d'aprendre, infantilitza l'alumnat donant-li **un recorregut rígid d'aprenentatge**.

Aquests plantejaments ens van portar a treballar per construir a dins de la pròpia universitat un espai d'aprenentatge que, esperem, sigui capaç de donar un primer pas per ultrapassar almenys parcialment aquestes limitacions que nosaltres mateixos vam viure a la universitat. Per això, estem organitzant un curs de Estudis Crítics a les Ciències Socials. Aquest curs tindrà una durada relativament llarga, de tot el segon quadrimestre de l'any 2010-2011, amb dues sessions setmanals. Vam elegir aquest format en coherència amb les motivacions que ens van portar a organitzar el curs: Estudis Crítics, tal com els entenem, són perspectives a dins de les ciències socials que no parteixen d'una acceptació passiva ni del món en que vivim ni de la tradició teòrica de les nostres disciplines – aquests estudis estan marcats per la voluntat i la capacitat de posar en qüestió el coneixement que tenim, amb el compromís de **aportar eines per a que les pròpies persones siguin actives en la construcció de la societat que volen**. També, ens hem plantejat el marc de les Ciències Socials i no d'una disciplina en concret perquè entenem que la diferenciació entre les

disciplines no hauria de ser rígida, una vegada que el nostre objecte d'estudi – les persones, les societats, les cultures,... – és el mateix (encara que des de diferents perspectives) i la seva gran complexitat demana l'esforç conjunt de totes les disciplines.

Com que som conscients que en un curs de duració limitada no podem englobar tota la complexitat del nostre objecte d'estudi, vam elegir centrar-nos en una temàtica que doni coherència al curs. De totes les que podíem haver elegit, hem decidit centrar-nos en **analitzar el Poder des de diversos punts de vista**. El Poder, creiem, és, o hauria de ser una temàtica present a totes les ciències socials una vegada que és transversal a tota la societat i està present a totes les formes d'organització social encara que la seva forma sigui molt flexible i a vegades difícil d'identificar i comprendre. Som conscients que els objectius que ens proposem donen possibilitat d'organitzar aquest curs de moltes formes possibles, i que l'estructura que vam triar és també un producte, per un costat, de les trajectòries que vam tenir a la universitat, i per l'altre, dels treballs i autors que vam trobar més interessants al llarg d'aquesta mateixa trajectòria. Així que vam organitzar el curs en els següents blocs:

1. Contextualització teòrica: crítica a com les ciències socials han naturalitzat l'ordre existent
2. Formes materials de manteniment del poder
3. Formes ideològiques (no-materials) de manteniment del poder.

Per tant d'aconseguir rescatar les Ciències Socials de la seva torre de marfil, ens vam proposar que cada tema tractat en els blocs 2 i 3 estigués compost de dues sessions, la primera de les quals sigues principalment teòrica i la segona, una sessió pràctica. El format de la primera sessió és una ponència per part d'una persona que va estudiar el tema en profunditat, suportat per textos d'estudi que estaran disponibles online al campus virtual del curs. Només demanem als ponents que invitem que tinguin en consideració el tema central i que compten amb algun temps per generar debat a la classe. La segona sessió pot tenir formats molt diferents, com per exemple la utilització de eines multimèdia com a projecció de documentals; discussió de investigacions científiques relacionades amb el tema tractat; discussió amb persones que hagin viscut situacions que es relacionen amb el tema que estem tractant...

L'objectiu d'aquesta segona sessió és estimular els participants a utilitzar les teories estudiades com a eina per a comprendre situacions concretes, i en aquest procés, debatre les potencialitats i limitacions de les teories socials.

Igualment, tenim clar que **no volem establir cap mètode d'avaluació dels participants del curs. Tenim aquesta posició perquè entenem que l'avaluació no contribueix per l'aprenentatge en si mateix, sinó que més aviat serveix per establir una relació de poder entre el professor i l'alumnat que dificulta l'aprenentatge**. L'alumne, sota l'obligació d'aprovar, es centra en aconseguir aquest objectiu, oblidant la curiositat de conèixer; aprèn, no a pensar críticament, sinó a imaginar que és el que el professor espera de ell i complir amb aquestes expectatives. Però eliminant aquesta relació de poder, l'alumne no ha d'adquirir coneixements per coacció, sinó per un interès propi, que torna a descobrir; no ha de tenir por de expressar les seves opinions i inquietuds, ni tampoc de

estar en desacord amb el professor. Aquest mètode, encara que aliè a les nostres universitats, no és nou, ni tampoc desconegut: és hereu de la pedagogia de Paulo Freire i va ser aplicat amb resultats molt positius en diverses disciplines i arreu del món, tant en els països mal anomenats “desenvolupats” com als “subdesenvolupats”.

[Castellano]

Este curso está realizado por parte de un grupo de estudiantes con diferentes trayectorias académicas dentro de las ciencias sociales y humanidades.

A lo largo de nuestra vida académica, encontramos en nuestras áreas de estudio una diversidad de ideas que nos estimulaban el deseo y la curiosidad de pensar y mejor comprender el mundo en que vivimos. Por otro lado esta misma curiosidad hizo que nos diéramos cuenta de que echábamos de menos algunas cosas al recorrido académico de nuestras carreras. De un lado, pese a toda la riqueza teórica y metodológica que nuestras disciplinas ponen, **nuestros recorridos académicos no parecen dar la importancia que creemos que debería tener la interdisciplinariedad**, es decir que, aunque podemos llegar a conocer bien la disciplina que elegimos estudiar, el conocimiento que la academia nos llega a dar sobre la tradición de las otras disciplinas es, todavía, limitado. Por el otro lado, aunque las ciencias sociales afirman la necesidad de que el conocimiento que producen traspase los muros de la universidad, encontramos aunque para muchos alumnos este conocimiento es abstracto y sigue encerrado en su torre de marfil. Además, creemos que por la propia organización del sistema de enseñanza superior, el alumno es llevado a adquirir mucha información sobre la disciplina que eligió estudiar, pero **pocas herramientas que le permiten construir conocimiento y analizar críticamente las informaciones que la llegan**. Esta tendencia, creemos, está empeorando con la implementación del Espacio Europeo de Educación Superior, el cual, en lugar de estimular la curiosidad del estudiante y su voluntad de aprender, infantiliza el alumnado dando un **recorrido rígido de aprendizaje**.

Estos planteamientos nos llevaron a trabajar para construir dentro de la propia universidad un espacio de aprendizaje que, esperamos, sea capaz de dar un primer paso para sobrepasar al menos parcialmente estas limitaciones que nosotros mismos vivimos en la universidad. Por ello, estamos organizando un curso de Estudios Críticos a las Ciencias Sociales. Este curso tendrá una duración relativamente larga, de todo el segundo cuatrimestre del año 2010-2011, con dos sesiones semanales. Elegimos este formato en coherencia con las motivaciones que nos llevaron a organizar el curso: Estudios Críticos, tal como los entendemos, son perspectivas dentro de las ciencias sociales que no parten de una aceptación pasiva ni del mundo en que vivimos ni de la tradición teórica de nuestras disciplinas - estos estudios están marcados por la voluntad y la capacidad de poner en cuestión el conocimiento que tenemos, con el compromiso de **aportar herramientas para que las propias personas sean activas en la construcción de la sociedad que quieren**. También, nos hemos planteado el marco de las Ciencias Sociales y no de una disciplina en concreto porque entendemos que la diferenciación entre las disciplinas no debería ser rígida, una vez que nuestro objeto de estudio - las personas, las sociedades, las culturas, ... - es el mismo (aunque desde diferentes perspectivas) y su gran complejidad

requiere el esfuerzo conjunto de todas las disciplinas.

Como somos conscientes de que en un curso de duración limitada no podemos englobar toda la complejidad de nuestro objeto de estudio, elegimos centrarnos en una temática que dé coherencia al curso. De todas las que podíamos haber elegido, hemos decidido centrarnos en **analizar el Poder desde diversos puntos de vista**. El Poder, creemos, es, o debería ser una temática presente en todas las ciencias sociales una vez que es transversal a toda la sociedad y está presente en todas las formas de organización social aunque su forma sea muy flexible ya veces difícil de identificar y comprender. Somos conscientes de que los objetivos que nos proponemos dan posibilidad de organizar este curso de muchas formas posibles, y que la estructura que elegimos es también un producto, por un lado, de las trayectorias que tuvimos en la universidad, y por el otro, los trabajos y autores que encontramos más interesantes a lo largo de esta misma trayectoria. Así que organizamos el curso en los siguientes bloques:

1. Contextualización teórica: crítica a cómo las ciencias sociales han naturalizado el orden existente
2. Formas materiales de mantenimiento del poder
3. Formas ideológicas (no materiales) de mantenimiento del poder.

Por lo tanto de conseguir rescatar las Ciencias Sociales de su torre de marfil, nos propusimos que cada tema tratado en los bloques 2 y 3 estuviera compuesto de dos sesiones, la primera de las cuales sé principalmente teórica y la segunda, una sesión práctica . El formato de la primera sesión es una ponencia por parte de una persona que estudió el tema en profundidad, soportado por textos de estudio que estarán disponibles online en el campus virtual del curso. Sólo pedimos a los ponentes que invitamos a que tengan en consideración el tema central y que cuentan con algún tiempo para generar debate en la clase. La segunda sesión puede tener formatos muy diferentes, como por ejemplo la utilización de herramientas multimedia como proyección de documentales; discusión de investigaciones científicas relacionadas con el tema tratado; discusión con personas que hayan vivido situaciones que se relacionan con el tema que estamos tratando ...

El objetivo de esta segunda sesión es estimular a los participantes a utilizar las teorías estudiadas como herramienta para comprender situaciones concretas, y en este proceso, debatir las potencialidades y limitaciones de las teorías sociales.

Igualmente, tenemos claro que **no queremos establecer ningún método de evaluación de los participantes del curso. Tenemos esta posición porque entendemos que la evaluación no contribuye para el aprendizaje en sí mismo, sino que más bien sirve para establecer una relación de poder entre el profesor y el alumnado que dificulta el aprendizaje**. El alumno, bajo la obligación de aprobar, se centra en conseguir este objetivo, olvidando la curiosidad de conocer, aprender, no a pensar críticamente, sino a imaginar que es lo que el profesor espera de él y cumplir con estas expectativas. Pero eliminando esta relación de poder, el alumno no ha de adquirir conocimientos por coacción, sino por un interés propio, que vuelve a descubrir, no debe tener miedo de expresar sus

opiniones e inquietudes, ni tampoco de estar en desacuerdo con el profesor. Este método, aunque ajeno a nuestras universidades, no es nuevo, ni tampoco desconocido: es heredero de la pedagogía de Paulo Freire y fue aplicado con resultados muy positivos en diversas disciplinas y en todo el mundo, tanto en los países mal llamados " desarrollados " como los " subdesarrollados ".

Programa

Més informació: <http://estudiscritics.wordpress.com>

<https://ppcc.lahaine.org/por-que-crear-el-curso-estudis-critics>